

Universal Declaration of Human Rights - Kabardian

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

ЦІыху Хуэфащэхэм Теухуа Дунейпсо Джэпсалъэ

Дунейпсо къэрал зэгухъэныгъэм и зэхуэсу 1948 гъэм дэгъэгъазэм и 10-м щыІам къыщаштащ 217 А (III) зи бжыгъэ унафэмкІэ.

Дунейпсо Къэрал Зэгухъэныгъэм (ДКЪЗ) и Зэхуэсым егъэІур;

Дунейпсо цІыхугъэм къыхиубыдэ дэтхэнэ зы цІыхури зэгухъэныгъэри;

мы джэпсалъэр сытым щыгъуи я нэгум цІагъэтурэ мыбы къыщыхэщ цІыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ я нэІэ зэрытрагъэтым, хуащІ лъытэныгъэм егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ гъуэгукІэ зрагъэужьыну;

хэгъэгу кІуэцІхэми дунейпсоми кІуэхукІэ нэхъри зыщызуржэ амалхэр зыхуагъэщхъэпзурэ мы зэгухъэныгъэхуэм хэт къэралхэм езым я лъэпкъхэри, я унафэм цІагъэт нэгъуэщІ къэралхэм я лъэпкъхэри къызэщІуубыдэу, дунейпсом и дэнэ цІыпІи мы цІыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ лъэщу цызрагъэкІуэным, къыщаштэным, щагъээщІэным хуцІэкъунхэу,

цІыху хуэфащэхэм теухуауэ жылагъуэхэми лъэпкъхэми я зэхуэдэ идеал щапхъэхэр къэзыгъэуэв мы дунейпсо джэпсалъэр.

1-нэ пычыгъуэ

ЦІыху псори щхъэхуити, я цІыхьымрэ я хуэфащэхэмрэкІэ зэхуэдэу къалъхур. Акъылрэ зэхэщІыкІ гъуазэрэ яІэщи, зыр зым зэкъуэш зэхэщІэ яку дэлъу зэхуыцытын хуейхэщ.

2-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури зэхуэдэу хуитщ мы джэпсалъэм хэт цІыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуигъэщхъэпэнэу, зыщыщ расэм, и фэм, цІыхубз-цІыхухъуу зэрыщытым, и бзэм, иІыгъ диным, политичнэ е нэгъуэщІ еплъыкІэу иІэм, лъэпкъыу е цІыху гупу къызыхэкІам, мылъкуу иІэм, къыщалъхуа-къыздалъхуам емылътэуэ зэхэгъэжыншэу, хуэгъэкІуэтэныгъээншэу.

КъинэмыщІауэ, къэрал щхъэхуити, нэгъуэщІым и унафэ щІэти, щхъэхуитыжныгъэ (автономие) зимыІи, нэгъуэщІу зы щхъэхуитыныгъэ лъахъэ зытелъи, сыт хуэдэрей къэралым и цІыхуу щытми дэтхэнэ зы цІыхум зэхэгъэжныгъэ хуащІ хъунукъым зыщыщ къэралым и политичнэ е юридическэ системэ е дунейпсо къэралхэм я зэхуакум щіІэ статусым къыхэкІыу.

3-нэ пычыгъуэ

Псэуныр, щхъэхуитыныр, шынагъуэншагъэр хэти и хуэфащэщ.

4-нэ пычыгъуэ

Хэти пщылІыу плътэ е пщІылІыпІэ ибгъэт хъунукъым, сыт хуэдэ щІыкІэуи пщылІыгъэр, пщылІ цэн-къэщэхуныр зыми хуэбдэ мыхъуну къуэдыщ.

5-нэ пычыгъуэ

Хэти лъэщыгъэ епхьэлIэ хъунукъым, залымыгъэкIэ, цIыхугъэм къемызэгъу е и напэр зыгъэулыиин хуэдэкIэ удзекIуэ, апхуэдэ тезыр теплъхъэ хъунукъым.

6-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфащэц дэнэ щIыпIи цIыхуу, юридическэ лицоуэ къыщалътэнэу.

7-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхури къэрал хабзэм и пащхъэ щызэхуэдэц икIи къэрал хабзэм къэхъумэныгъэхэр зэхэгъэжыншэу, я зэхуэдэу зыхуагъэцхъэпэнэу хуитиц. зэхэгъэжыншэу, зэхуэдэу хуэфащэц мы джэпсалъэм къемызэгъ, зэхэгъэж зыхэлъ IуэхуцIафэхэми, апхуэдэ IуэхуцIафэм сыхт хуэдэуи тегъэгъушхуэнми къыщыхъумэнэу.

8-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэц хабзэ нэхъыщхъэм е къэрал хабзэм къырипэс цIыху хуэфащэхэр зыкъутэ IуэхуцIафэ къыщыхъукIэ хуитыныгъэ зиIэ хеяцIэхэм зыхуигъэзэнэу, зыкъригъэхъумэнэу.

9-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхури лажъэ имыIэу яубыд, ягъэтIыс е егъэзыгъэкIэ нэгъуэцI щIыпIэ яху хъунукъым.

10-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхуми хуитыныгъэ иIэц и хуэфащэхэр, и хуитыныгъэхэр щаубзыхукIэ икIи езым зы лажъэ къыщытралъхъэкIэ зыми фIэмылIыкI, зыми и унафэм щIэмыт, имытелъхъэ хеяцIэ цхъэхуит псэхуитыр захуагъэкIэ икIи нахуэуэ и Iуэхум иригъэплъыну хуеину.

11-нэ пычыгъуэ

1. Зы лажъэ/щIапхъэджагъэ зытралъхъэ дэтхэнэ зы цIыхури зиухиижын зыхуэныкъуэнэу шынагъуэншагъэхэр зыщигъуэтыну хеицIэгъу нахуэм и кIэхуыу, къэрал хабзэм тету ягъэкъуаншэхункIэ хейуэ къалътэр, мыхеифэ къраплъыркъым.

2. Хэти ягъэкъуаншэ хъунукъым, щищIэм цыгъуэ къэрал хабзэкIэ е Дунейпсо хабзэкIэ щIапхъэджагъэу ямыбжа зы Iуэху зэрищIам е ищIапхъэу къащыхъу зэримыщIам цхъэкIэ. Хэти щIапхъэджагъэ щищIам цыгъуэ хуэгъэувау щыта тезырым нэхъыбэ тралъхъэ хъунукъым.

12-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхум и гъащIэ унейм, и унагъуэм, и унэм е зэрызэрыщIэ щIыкIэхэм цхъэусыгъуэншэу зыри къыхэзэрыхъ хъунукъым, и напэм, и цIэм къеIусэ Хэти хуитыныгъэ иIэц мыпхуэдэ къыхэзэрыхъныгъэхэм къэрал хабзэкIэ зыкъщыригъэхъумэнэу.

13-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэц дэтхэнэ зы къэралы и щIыналъэм цхъэхуиту щызекIуэнэу, щыпсэунэу.

2. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэц езы и къэралри хэту дэтхэнэ зы къэралым иIапхъукIыну икIи щIэрыщIэу нигъэзэжыну.

14-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэц залымыгъэ/лей къыщрахым и цхъэр нэгъуэцI къэрал иригъэзыну, цхъэегъэзныгъэ амалхэр зыхуигъэцхъэпэнэу.

2. Ауэ пэжыпэу политичнэу щымыт щІапхъэджагъэхэм е Дунейпсо къэрал зэгухам и мурад, и бзыпхъэ къемызэгъ ІуэхущІафэхэм кыхэкІ даудапцэхэм цыгъуэ мы хуитыныгъэр зыхуэбгъэцхъэпэ хъунукъым.

15-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэц зы къэралым и цІыхуу щытыну.

2. Дэтхэнэ зы цІыхур зицІыхуу щыт къэралым щхъэусыгъуэншэу хэбгъэкІ е нэгъуэщІ къэралым и цІыху хъуну иІэ хуитыныгъэм хэбгъэн хъунукъым.

16-нэ пычыгъуэ

1. Зи ныбжъ ирикъуа дэтхэнэ зы цІыхухъуми цІыхубзми хуитыныгъэ иІэц кызыхэкІа лъэпкъым, зи цІыхуу щыт къэралым е дину иІыгъым кыыхэкІ пэрыуэгъу кыхуэмыуу, хуиту кыишэну, дэкІуэну, унагъуэ цухуэну.

2. Зэрышэн-зэдэкІуэным теухуа зээзгъныгъэр (нэчыхъыр), зэрышэну-зэдэкІуэнухэм езым я щхъэхуитыныгъэ пэжрэ я фІэфІныгъэ икъурэкІэ яухуэр.

3. Унагъуэр, жылагъуэ-лъэпкъ псэукІэм и лъабжъэ нэхъыщхъэци, жылэми къэралми къехъумэр.

17-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэц езым и унейуэ е нэгъуэщІхэр иІэхъэгъуэуэ мылкъу зригъэІэну.

2. Дэтхэнэ зы цІыхур щхъэусыгъуэншэу и мылкъу пэІэщІэ е лъымыІэсыф пцІы хъунукъым.

18-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум гупсысэ, зэхащІэ икІи дин хуитыныгъэ иІэц. Мы хуитыныгъэм кызызщІеубыдэр и закъуэу е гупу, нахуэу е унейуэ (щэхуу) и тхъэхуэІуэрыщІэнхэр, и динкІэ щІапхъэхэр нэрылагъуу яригъэщІэн, игъээщІэн хуитыныгъэри.

19-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэц зэрыхуейуэ гупсысэну, и гупсысэхэр кыиІуэтэну. Мы хуитыныгъэм хэтиц цІыхур и гупсысэхэм кыыхэкІкІэ зыми кымыгъэгумэщІыну, къэралыгъуэ гъунапкъэхэм емылътатауэ щІэныгъэхэр, гупсысэхэр сымт хуэдэрей гъуэзгукІи къэхутэн-къэпщытэн, зыІэрыгъэхъэн хуитыныгъэри.

20-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иІэц Іэцэншэу, зауэ-банэншэу зэхуэсыну, хасэ цухуэну, ухуа хасэм хыхъэну.

2. Хэти зы хасэ хыхъэну ебгъээ хъунукъым.

21-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэц занщІэу езым е хуиту кыыхиха и лІыкІуэхэм я ІэкІэ къэралым и зегъэкІуэн Іуэхухэм хыхъэну, хэІэбэну.

2. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэц и къэралым цІыхубэм кыыхузэригъэпэщ амалхэр зэхэгъэжыншэу, псом хуэдэу зыхуигъэцхъэпэну.

3. Хъыкумэт Іэцхъэтетныгъэм и лъабжъэр къэралым и цІыхубэм и фІэигъуэныгъэриц. А фІэигъуэныгъэр утыку къохъэр щэху щІыкІэм тет хэхыныгъэ хуит захуэхуэ е цІыхухэм я фІэигъуэныгъэхэр щхъэхуит-псэхуиты кызызэрагъэлъэгъуэфыну гъэпса нэгъуэщІ щІыкІэхуэ, зи ныбжъ ирикъуа цІыху псоми яхуэзІухауэ, я ІэІэтхэми зэхуэдэ гуащІэ яІуэ, пІалъэ гъэнэхуакІэ кытрагъээзэжхэмкІэ.

22-нэ пычыгъуэ

Цыыхубэ жылагъуэм зэрыщыщым елгытауэ дэтхэнэ зы цыыхум хуэфащэщ социалнэ къэхъумэныгъэ. Къэрал гуащIэкIэ е къэралыгъуэхэм я зэдэIэпыкъуныгъэкIэ икIи дэтхэнэ зы къэралым езым и гъэпсыкIэмрэ и амалхэмрэ елгытауэ дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ иIэщ и напэрэ и цыыхугъэрэкIэ тыншу зэрызиужьыну экономикэ, социалнэ икIи цIэнхабзэ IуэхукIэ зыхуэныкъуэну амалхэр ирагъэгъуэтыну.

23-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ иIэщ лэжьэну, и Iуэхур хуиту кыыхихыну, захуагъэкIэ икIи хуэфI амалхэмкIэ лэжьэну икIи Iуэхуншагъэм кыыцахъумэну.
2. Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ иIэщ зэхэгъэжыншэу зэхуэдэ Iуэху папщIэ зэхуэдэ лэжьапщIэ къратыну.
3. Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ иIэщ езыри и унагъуэри цыыхум хуэфэцэн псэукIэ иIэу зыгъэпсэун, цыхуейм деж зылтыIэсыфыну социалнэ хъумэныгъэхэмкIэ цIэгъэбыдауэ зы псэукIэ амал къезытын зы лэжьапщIэ хуэфI кыIэрыхъэну.
4. Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ иIэщ езым и фIагъэ папщIэ хасэ (профсоюз, сендикэ) зэхуишэну, апхуэдэ зэхэшапхъэну, хэтыну.

24-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ иIэщ зигъэпсэхуэну, и нэгу зригъэужьыну, псом хуэмыдэу и лэжьэгъуэ пIалъэр цыыху хуэфащэ щапхъэм иту кыыхуагъэпсыну, пIалъэ гъэнэхуакIэ и лэжьапщIэри къратурэ гъэпсэхуакIуэ дэкIыну.

25-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ иIэщ езыри и унагъуэри узыншэн, тхъэгъуэ хуэфащэ иIэу псэун папщIэ шхыныгъуэ, фащэ, унэ икIи медицинскэ дэIэпыкъуныгъэ игъуэтыну. Хэти хуитыныгъэ иIэщ, Iуэхуншагъэ, сымаджагъэ, хукъуагъэ, лIыгъуабагъэ, фызабагъэ, жьыгъэ икIи езым имыIэщIагъэ Iуэхугъуэхэм кыыхэкI амалыншагъэ, тхъэмыщIагъэ кыылъысу цытмэ кыыцахъумэну, кърагъэлыну.
2. Анэхэмрэ сабийхэмрэ хуитыныгъэ яIэщ хэхауэ кыыкIэлъыплъынхэу, кыыдэIэпыкъунхэу. Зэрыша зэлI-зэфыз и бынуи зэмыщхъэгъусэхэм кълъхуауи цыррет, сабий псоми я зэхуэдэу, зэхэгъэжыншэу хуагъэщхъэпэр а зы социалнэ къэхъумэныгъэ амалхэр.

26-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыыхур хуитц гъэсэныгъэ зэригъэгъуэтыну. Гъэсэныгъэр, нэхъ мащIэ дыдэу къапщтэмэ икIи лъабжьэ гъэсэныгъэр ахъшэншэщ. ПэщIэдзэ гъэсэныгъэр зумыгъэIэнкIэ амал зымыIэуэ егъэзыгъуэщ. Техникэ икIи IэщIагъэ гъэсэныгъэр хэти хуэIухагъэнуу. Ипщэ гъэсэныгъэр зэхэгъэжыншэу хэти хуэIухауэ цытын хуейщ езым и сэнауш (талант) елгытауэ.
2. Гъэсэныгъэр цыыхум и цыыхугъэм икъуу зригъэужьыным хуэфIыу гъэпсауэ икIи цыыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэ нэхъыщхъэхэмрэ хуащI цыыхыр, лъытэныгъэр игъэлъэщыным, щIигъэбыдэным хуэунэтIауэ цытын хуейщ. Гъэсэныгъэм цыыхухэр хууцIигъэкъун хуейщ расэ псоми, лъэпкэ псоми, дин гуп псоми я зэхуакум гулъытэ, зэгурыIуэ, зэхуэфIыгъэ, зэныбжьэгъугъэ дэлъыну икIи мамырныгъэр кыыхъумэн папщIэ Дунейпсо Къэрал Зэгухъэныгъэм иригъэкIуэкI лэжьыгъэм зригъэужьу цытын хуейщ.
3. Сабийхэм ирагъэгъуэтыну гъэсэныгъэр зыхуэдэнур кыыхэзыхыну хуитыр, псом япэрауэ и анэ-адэрщ.

27-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иIэщ цыыхубэм и цIэнхабзэ гъащIэм хуиту ныыхыхъэну, гъуазджэр зыхуигъэщхъэпэну, щIэныгъэ зыужьыныгъэм хэтыну икIи ар зыхуигъэщхъэпэну.

2. Хэти хуитыныгъэ иІэщ езым къыгъэщІа щІэныгъэ, жьабзэ (литературэ), гъуазджэ ІэщІагъэхэм мылкъуу, пщІэуэ, щІыхъуэ къыпэкІуэу хъуар къыхуахъумэну.

28-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфащэщ мы джэпсалъэм къыщыхэщ цІыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ щагъэзэщІэфыну зы социалнэ икІи дунейпсо гъэпсыкІэ системэ щыІэну.

29-нэ пычыгъуэ

1. Хэти езым и цІыхугъэм хуиту икІи икъуу зригъэужьыну амал къезыт цІыхубэ жылагъуэми къэралми хуищІэжыпхъэ пщэрылхэр иІэщ.

2. Хэти и хуэфащэхэр зыщыхуигъэщхъэпэкІэ икІи и хуитыныгъэхэр щызэррихъэкІэ, нэгъуэщІхэм я хуэфащэхэмрэ я хуитыныгъэхэмрэ хуэгъэпэжын, абыхэм щІыхъ, лъытэныгъэ къыхуегъэщІын икІи демократичэскэ жылагъуэм зэдащтэ цэнхабзэр (этикэр), жылагъуэ гъэпсыкІэр, щыІэкІэр егъэфІэкІуэным и амалхэр къэхъума хъун папщІэ хэхауэ къэрал хабзэкІэ гъэнэхуа гъунапкъэхэм епхауэ щытщ.

3. Дауи иррехъу, мы цІыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуэбгъэщхъэпэ, зепхъэ хъунукъым Дунейпсо Къэрал Зэгухъам и гурылх-гурыщІэхэмрэ и бзыпхъэхэмрэ (принципхэмрэ) къемызэгъыу.

30-нэ пычыгъуэ

Мы джэпсалъэм къыхуубыдэ дэтхэнэ зы хабзэ гъэувар зыгурыбгъаІуэ хъунукъым мыбы къыщыІуэтыкІа хабзэ гъэувахэм щыщ гуэр иІэтыну, иукъуэну дэтхэнэ зы къэралы, гупи, нэрыбги хуитыныгъэ ирит хуэдэу.
